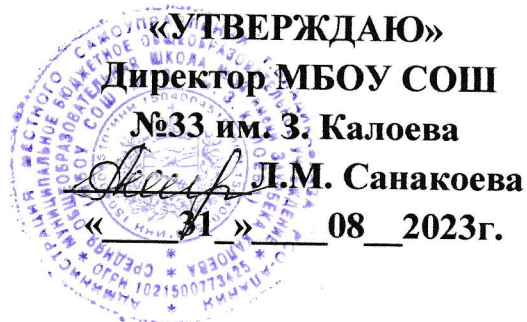

Обсуждено и принято
на заседании МО
учителей гуманитарных наук
МБОУ СОШ №33 им. З. Калоева
Протокол №1 от «31»08. 2023г.

Рабочая программа по родному языку

6 класс

Преподаватель:

Бирагова И.Т.

СОГЛАСОВАНО

Зам. директора по УВР

Павлова В.В. Павлова В.В.

Владикавказ

Тематикон пълан 6 къл. (къуыри 1,5 сах., æдæппæтæй 51 сах., уыдонæй 4 сах. – контролон куыстытæ)

Урочы номыр	Темæ	Урочы мидис	Скъоладзауты архæйдтыты хуызты характеристика
5-æм къласы рацыд æрмæг фæлхат кæнын (3 сах.)			
1.	Фонетик æ. Лексика . Дзырдар æзт.	Фонетика, лексика, дзырдарæзт куыд æвзагзонынады хæйттæ.	Фонетика, лексика æмæ дзырдарæзтæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Мырты равзæрд, сæ дих. Алфавит. Уæнг. Цавд.Дзырды фонетикон æвзæрст. Апостроф æвæрыны æгъдæутгæ. Мырты æмхуызонад. Иунысаниуæгон æмæ бирæнысаниуæгон дзырдтæ. Дзырды комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуæг. Синонимтæ. Антонимтæ. Омонимтæ. Дзырдарæзт куыд æвзагзонынады хай. Дзырдарæзтæ морфемæтæ. Дзырдты бындурты хуызтæ. Æмуидагон дзырдтæ. Вазыгджын дзырдтæ.	Дзырд фонетикон æвзæрст кæнын. Апостроф æвæрыны æгъдæутгæмбарын кæнын. Дзырдтæм синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Омонимтæ иртасын. Дзырды уидаг хицæн кæнын. Схемæтæм гæсгæ дзырдтæ аразын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Мадæлон æвзаг. Мадæлон æвзаджы ахадындынад. Зындгонд адæймæгтæ мадæлон æвзаджы тыххæй. «Мадæлон æвзаг»Габдулла Тукай (Хъодзаты Æхсары	Текст аив кæсын. Æмбисæндты хъуыды æмбарын кæнын. Хуымæтæг даргъ хъуыдыйæдтæ аразын.

		тæлмац). «Рувас æмæ хъæддзау» (Эзоп)	
2.	Морфологи (номдар, миногон , нымæцон).	Морфологи куыд æвзагзонынады хай. Номдар, миногон, нымæцон.	Номдар, миногон æмæ нымæцонæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Ныхасы хæйттæ, сæ дих. Номдары морфологион æууæлтæ. Номдарты бираон нымæцы арæзты хицæндзинадтæ. Миногоны нысаниуæг, йæ бæрцбарæнтæ. Ахастæвдисæг æмæ миниуæгæвдисæг миногонтæ. Нымæцон куыд нихасы хай.	Номдары морфологион æууæлтæ иртасын. Миногонтæ, цы дзырдтимæ баст сты, уый бæрæг кæнын. Дзырдбасты сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ хицæн кæнын. Нымæцонтæ дзырдтæй фыссын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны истори. Ирыстоны бауу Уæрæсеимæ. Скифаг зындгонд лæгтæ Анахарсис æмæ Токсарид. Анахарсисы цыргъзонд нихæстæ. Блиаты Марк. «Ирыстонкуыд бауу ис Уæрæсеимæ» «Скифаг æрдхорддзинад» («Иронæмбисонды хабæрттæ»)	Тексты темæ йæ сæргондмæ, стæй нывмæ гæсгæ бæрæг кæнын; аив кæсын; сæргонд ын дæттын. Цитатæйы хъуыды æмбарын кæнын.
3.	Синтаксис.	Синтаксис куыд æвзагзонынады хай. Дзырдбаст æмæ хъуыдыйад. Текст. Ныхасы стильтæ.	Синтаксисæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырдбаст. Сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ. Хъуыдыйæдты дих сæ	Тексты мидаг дзырдбæстытæ схемæтæм гæсгæ агурын. Схемæтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын.

		<p>арæзт, загъды нысан æмæ интонацимæ гæсгæ. Хъуыдыйады грамматикон бындур. Хъуыдыйады уæнгтæ, сæ дих. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Текст. Ныхасы стильтæ.</p>	<p>Вазыгджын дзырдтæ æмæ номдарты растфыссынад æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæзт</i></p> <p>Ирыстоны истори.</p> <p>Ирайнаг æвзæгты къорд. Ирæтты равзæрд. Андрей Шегрены наукон цæстæнгас.</p> <p>«Ирæттæ. Чи сты?» I хай. (Исаты М.)</p> <p>«Ирон адæмон культурæ: уадын æмæ хореографи» (Журнал «Мах дуг»-æй)</p> <p>«Мæ уды стъалы» (Аслæмырзаты Дз.)</p>	<p>Текст пъланмæ гæсгæхи ныхæстæй дзурын. Тексты темæ æмæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнын.</p>
Лескикæ æмæ фразеологи (6 сах.)			
4.	Æппæта дæмон дзырдтæ . Бындуро н ирон дзырдтæ æмææнд æрæвзæгтæй æрбайсгæ дзырдтæ .	<p>Ирон æвзаджы дзырдты дих: æппæтадæмон; хицæн къордтæ кæмæй пайда кæнынц, уыдон; бындурон; æрбайсгæ. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад.</p>	<p>Иронæвзаджы лексикайы дзырдты къордтæм гæсгæ дæнцæгтæ хæссын.</p>
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Ныхасы хæйттæ (номдар, миногон, нымæцон).</p>	<p>Дзырдтæ уырыссаг æвзагæй иронмæ тæлмац кæнын.</p> <p>Дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ аразын. Æрбайсгæ дзырдтæ фыссын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæзт</i></p> <p>Ирыстоны истори.</p> <p>Ирæтты равзæрд. Зындгонд ахуыргæндты иртасæн куыст (В.Ф. Миллер, Абайты В.). Алайнæгты цард æвдисæг дзауматæ.</p>	<p>Текстмæ гæсгæ фæрстытæ дæттын. Фæрстытæм гæсгæ диалог аразын.</p>

		«Ирæттæ. Чи сты?» II хай. (Исаты М.) «Алайнæгты царды тыххæй».	
5.	Диалект измтæ. Професс ионализ мтæ.	Диалектон æмæ профессионалон дзырдтæ.	Диалектон æмæ профессионалон дзырдтæ иртасын, дæнцæгтæ хæссын. Диалектизмтæ литературон æвзаджы дзырдтæй ивын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Æппæтадæмон дзырдтæ. Дзырды хæйттæ. Дзырдбаст. Номдар æмæ миногоны синтаксисон функцитæ хъуыдыйады. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	Рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ æрхæцæн нысæнттæ æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны истори. Скифæгты цард æвдисæг дзауматæ. «Скифаг сызгъæрин худ» (Журнал «Фидиуæг»-æй).	Текст хи ныхæстæй дзурын. Дзырд хæйттæм гæсгæ æвзарын. Тексты структурæ (райдайæн, сæйраг хай, кæронбæттæн) бæрæг кæнын.
6.	Архаизм тæ. Историз мтæ.	Зæронд дзырдты къордтæ: архаизмтæ æмæ историзмтæ.	Зæронд дзырдты къордтæ: архаизмтæ æмæ историзмтæ иртасын, дæнцæгтæ хæссын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Æппæтадæмон дзырдтæ. Диалектизмтæ. Профессионализмтæ. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад. Апостроф æвæрыны æгъдæуттæ.	Тексты архаизмтæ æмæ историзмтæ агурын, сæ нысаниуæг сын æмбарын кæнын. «Ирон-уырыссаг дзырдут»- æй пайда кæнын. Дзырдтæм синонимтæ агурын. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад æмæ апостроф æвæрыны æгъдæуттæ æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирон æгъдæуттæ.	Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын,

		<p>Нæ рагфыдæлтæ æгъдау - хъонахъдзинад.</p> <p>Нæлгоймаджы рагон ирон дарæс.</p> <p>«Рагон ирон æгъдæуттæ»*.</p> <p>Скъуыддзаг «Нæ фыдæлтæ цыбыркъух уыдысты...» (Дзесты К).</p> <p>«Фæззыгон барæг» (Айларты И.)</p>	сæргонд ын дæттын.
7.	Неологи змтæ.	Ног дзырдты (неологизмты) фæзынд.	Ног дзырдты (неологизмты) фæзынд æмбарын кæнын.
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Æппæтадæмон дзырдтæ. Диалектизмтæ. Профессионализмтæ. Архаизмтæ. Историзмтæ. Дзырды фонетикон æвзæрст.</p>	<p>Тексты неологизмтæ агурын.</p> <p>Сæ нысаниуæг, стæй куыд фæзындысты, уый æмбарын кæнын.</p> <p>Дзырдтæм синонимтæ агурын. Дзырд фонетикон æвзæрст кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Ирыстон.</p> <p>Туристон комплексы арæзтад Мамысонгомы.</p> <p>«Мамысон»*</p> <p>«Балц Саранскмæ»*</p>	<p>Текст аив кæсын.</p> <p>Текстмæ гæсгæ хи хъуыдытæ дзурын.</p>
8.	Фразеологион дзырдбæстытæ.	Фразеологион дзырдбæстыты нысаниуæг.	Фразеологион дзырдбæстыты нысаниуæг æмæ арæзт æмбарын кæнын.
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Æппæтадæмон дзырдтæ. Диалектизмтæ. Профессионализмтæ. Архаизмтæ. Историзмтæ. Неологизмтæ. Хуымæтæг даргъ хъуыдыйад, сæйраг уæнгтæ.</p>	<p>Лексикайæ рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Тексты фразеологион дзырдбæстытæ агурын, синонимты фæрцы сæ æмбарын кæнын.</p> <p>Нывтæм гæсгæхуымæтæг даргъ хъуыдыйад аразын, сæйраг уæнгтæ бæрæг кæнын.</p>

		<i>Ныхасы рæзт</i> Къоста – ирон адæмы стъалы. Къостайы фæдзæхст ирон адæмæн. Дзодзыккаты Зæидæ. Ирон æвзаджы фразеологизмты тыххæй. «Къостайы фæдзæхст»*	Текст хи ныхæстæй дзурын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын.Фразеологион дзырдбæстытимæ хъуыдыйæдтæ аразын.
9.	Контролон куыст		
Дзырдарæзт (3 сах.)			
10.	Вазыгджын дзырдтæ.	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ: морфемон; бындуртæ кæрæдзимæ æфтауын; иу ныхасы хайы рахызт æндæрмæ. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ, стæй вазыгджын дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырдарæзтон æвзæрст. Номдарты растфыссынад: мырты æмхуызонад, стыр дамгъæ. Профессионалон дзырдтæ.	Текстæй фыссын: дзырдтæ схемæтæм гæсгæ; дзырдбæстытæ фæрстытæм гæсгæ. Дзырдтæм синонимтæ агурын. Вазыгджын дзырдты хæйттæ хицæн кæнын.Номдарты растфыссынад: мырты æмхуызонад, стыр дамгъæ æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Къостайы ном – æнусон. Тугъанты М. сфæлдыстадон куыст. «Къостайы сурæт нывкæнынад æмæ скульптурæйы»* «Тугъанты Махарбег» (Дзантиаты А.)	Текст аив кæсын, хи ныхæстæй йæдзурын. Тексты æрдзы æрфыст агурын.
11.	Дзырдар	Ирон æвзаджы	Ирон æвзаджы дзырдарæзты

	æзт.	дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ разæфтуан æмæ фæсæфтуан.	сæйраг мадзæлттæ зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырды морфемон æвзæрст. Вазыгджын, стæй æрбайсгæ дзырдтæ. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Тексты агурын: дзырдтæ схемæтæм гæсгæ; вазыгджын, стæй æрбайсгæ дзырдтæ. Фæсæфтуанты фæрцы, стæй схемæтæм гæсгæ дзырдтæ аразын. Вазыгджын дзырдты растфыссынадæмбарын кæнын. Вазыгджын дзырдты хæйттæ хицæн кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстон. Къæхтысæр – Ирыстоны рæсугъддæр бынæттæй иу. Æрдз хъахъхъæныны ахадындзинад æмæ мадзæлттæ. «Къæхтысæр»* «Фæззыгон хæххон æхсæв...» (Бесаты Т.)	Текст аив кæсын, сæргонд ын дæттын, абзацтыл æй дих кæнын. Дзырдтимæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын.
12.	Дзырдар æзт	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ разæфтуан æмæ фæсæфтуан.	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырды морфемон æвзæрст. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Дзырдарæзтæй рацыд æрмагмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты агурын: дзырдтæ схемæтæм гæсгæ; дзырdbæстытæ фæрстытæм гæсгæ. Дзырдтæм антонимтæ агурын. Вазыгджын дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстон Ирыстоны хæхтæ. Нæ	Текст аив кæсын, сæргонд ын дæттын. Текстмæ гæсгæ хи хъуыдытæ

		<p>зындгонд æмзæххон – Хъаныхъуаты Бола; йæ фæзминаг миниуджытæ.</p> <p>«Къæдзæхы хуызæн лæг» (Журнал «Ногдзау»-æй)</p> <p>«Комы наæгæй дзæбæх зынд Мæсчыхъæу...» (Цæгæраты М.).</p> <p>«Нæ Иры хæхтæ!...» (Мыртазты Б.)</p>	<p>дзурын.</p> <p>Текстæ гæсгæ фæрстытæ дæттын.</p> <p>Фæрстытæм гæсгæ диалог аразын.</p>
Номдар (5 сах.)			
13.	<p>Номдарты дзырдарæзт.</p> <p>Номдарты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы.</p>	Номдарты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы.	Номдарты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы зонын.
		<p><i>Фæлхат кæнын:</i> Номдары нысаниуæг, йæ грамматикон æууæлтæ æмæ синтаксисон функцитæ. Номдарты бирæон нымæц аразыны хицæндзинадтæ.</p>	<p>Номдарæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Тексты агурын: дзырдтæ æмæ дзырdbæстытæ схемæтæм гæсгæ; орфограммæтæ.</p> <p>Дзырдтæм синонимтæ æмæ антонимтæ агурын.</p> <p>Дзырдты хæйттæ хицæн кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Фыдæлты хæзнатæ.</p> <p>Адæмон хореографи, хъисфæндыр.</p> <p>«Адæмон хореографи» (Журнал «Мах дуг»-æй)</p> <p>«Хъисфæндыр» (Къадзаты С.)</p> <p>«Ирон фæндыр» (Чеджемты Æ.)</p>	<p>Текст аив кæсын, хи хъуыдытæ дзурын.</p> <p>Дзырdbыд райхалын.</p>
14.	<p>Номдарты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ)</p>	Номдарты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	Номдарты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i>	Вазыгджын дзырдты хæйттæ хицæн кæнын, сæ растфыссынад

	тæ) кæрæдзи мæ æфтауы ны руаджы.	Вазыгджын дзырдты арæзт æмæ растфыссынад. Фразеологион дзырдбæстытæ.	сын æмбарын кæнын. Фразеологион дзырдбаст синонимæй ивын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Улæфты рæстæг Рагзаманты хъæзтытæ. Рæвдауæн дзырдтæ. Адæмимæ хæлар ахастдзинаedtæ аразыны мадзæлттæ. Айларты Измаил. «Рагзаманты хъæзтытæ» «Нæ рагфыдæлты хъæзтытæ»* «Фыццаг уал дæ хъæлæс аив» (Æмбисонд) «Чызджыты бæрæгбон Японийы»*	Текст аив кæсын, сæргонд ын хъуыды кæнын. Грамматикон хъазты архайын. «Ирон-уырыссаг дзырдуат»-æй пайда кæнын, афтæмæй текст ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнын. Рæвдауæн дзырдтæй пайда кæнын.
15.	Цыбыргонд вазыгджын дзырдтæ	Цыбыргонд вазыгджын дзырдты арæзты мадзæлттæ, сæ растфыссынад.	Цыбыргонд вазыгджын дзырдты арæзты мадзæлттæ æмæ сæ растфыссынад зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырды æвзæрст хæйттæм гæсгæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	Тексты агурын дзырдтæ схемæтæм гæсгæ. Дзырд хæйттæм гæсгææвзарын. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Наука æмæ ахуырад. Нæ ахуыргæндты иртасæн куыст. В.Ф. Миллеры наукон фæллæйттæ. «Нæ ахуыргæндтæ – Дунеон конгрессы»* «Стыр ахуыргонд»* (В.Ф. Миллеры тыххæй)	Вазыгджын номдаримæ хъуыдыйад аразын. Текстæн таурæгъон хъуыдыйæдтæй пълан фыссын. Текст пъланмæ гæсгæ хи ныхæстæй дзурын. Текстмæ гæсгæ æлвæст изложени фыссын.
16.	Контролон куыст		

17	Æндæр ныхасы хæйттæ номдарты ролы.	Субстантиваци – номдартæ аразыны мадзал.Номдары морфологион æвзæрст.	Æндæр ныхасы хæйттæ номдары ролы иртасын. Номдар морфологион æгъдауæй æвзарын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Номдарты дзырдарæзты мадзæлттæ. Номдары морфологион æууæлтæ, йæ синтаксисон функци.	Номдарæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Таблицæ «Номдарты дзырдарæзты мадзæлттæ» баххæст кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Удварны миниуджытæ: зыд кæнын хорз нæу. Аргъау «Зыд лæг» «Цъиах æмæ бæлæттæ» (Эзоп)	Текст аив кæсын. Тексты райхæлд (развитие) йæ райдайæнмæ гæсгæ бæрæг кæнын.
Миногон (4 сах.)			
18.	Миного нты дзырдар æзт. Миного нты дзырдар æзт разæфту антæ æмæ фæсæфт уанты руаджы.	Миногонты дзырдарæзты мадзæлттæ. Миногонты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы. Миногонты растфыссынад разæфтуантæ æ- æмæ æм- имæ.	Дзырдтæй разæфтуантæ æ- æмæ æм-ы фæрцы миногонтæ аразын.. Схемæтæм гæсгæ миногонтæ аразын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Миногонты нысаниуæг, сæ дих, бæрцбарæнтæ, тасындзæг æмæ синтаксисон функцитæ. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Миногонæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Вазыгджын дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Фыдæлты хæзнатæ Ирон адæмон дзыхæйдзургæ сфæлдыстад.	Дзырдбæстытæ хъуыды кæнын. Текст аив кæсын. Æмбисæндтæй пайда кæнын.

		Таурæгъ «Стъалыты нæмттæ»	
19.	Миногонты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы.	Миногонты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы. Миногонты растфыссынад (цæхх-цæхджын, зæхх – зæхджын æ.а.д.).	Миногонты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы зонын. Миногонты растфыссынад (цæхх-цæхджын, зæхх – зæхджын æ.а.д.) æмбарын кæнын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Миногонты нысаниуæг, сæ дих, бæрцбарæнтæ, тасындзæг æмæ синтаксисон функцитæ. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад. Дзырды æвзæрст хæйттæм гæсгæ.	Тексты агурын: дзырдтæ схемæтæм гæсгæ; вазыгджын, стæй æрбайсгæ дзырдтæ. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынадæмбарын кæнын. Дзырдтæ сæ арæзтмæ гæсгæ къордтыл дих кæнын.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Удварны миниуджытæ Бинонты æнгомдзинады ахадындзинад. «Къухтæ» (Альбрехт Дюрер – зындгонд нывгæнæг) (Журнал «Мах дуг»-æй) Таурæгъ «Сæрыстыр Æхсæр бæлас»	Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстæн фарстон хъуыдыйæдтæй пылан фыссын. Фæрстытæм гæсгæ диалог аразын. Фразеологион дзырdbæстытæм синонимтæ агурын.
20.	Миногонты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	Миногонты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	Миногонты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Миногонты нысаниуæг, сæ дих, бæрцбарæнтæ, тасындзæг æмæ синтаксисон функцитæ. Вазыгджын дзырдтæ; сæ растфыссынад.	Тексты агурын дзырдтæ схемæтæм гæсгæ. Вазыгджын миногонтæ аразын; сæ хæйттæ сын хицæн кæнын. Вазыгджын дзырдты хæйттæ хицæн кæнын, сæрастфыссынад сын æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Удварны миниуджытæ: хъал, зынарвæссон уæвын	Текст рольтæм гæсгæ кæсын. Æмбисæндты хъуыды æмбарын кæнын.

		хорз нæу. «Хъал Дидинаг» I хай (Дзугаты Г.)	Грамматикон хъазты архайын «Чи тагъддæр сараздзæн дзырдтæ?»
21.	Номдарт ы рахызт миногон тæм.	Номдарты рахызт миногонтæм. Миногоны морфологион æвзæрст.	Номдарты рахызт миногонтæм зонын. Миногон морфологион æгъдауæй æвзарын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Миногонты дзырдарæзт. Номдар æмæ миногоны нысаниуæг, сæ синтаксисон функцитæ.	Миногонæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Таблицæ «Миногонты дзырдарæзт» баххæст кæнын.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Удварны миниуджытæ: хъал, зынарвæссон уæвын хорз нæу. «Хъал Дидинаг» II хай (Дзугаты Георги.)	Текст рольтæм гæсгæ кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын. Æмбисæндтæй пайда кæнын.
Нымæцон (6 сах.)			
22.	Нымæцон. Ирон нымæды хуызтæ.	Ирон нымæды хуызтæ: дæсгæйттæ æмæ ссæдзгæйттæй.	Ирон нымæды хуызтæ зонын. Нымæцонтæ дæсгæйттæ æмæ ссæдзгæйттæй нымæдæй дзурын æмæфыссын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Нымæцон куыд нихасы хай. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты нысаниуæг. Вазыгджын дзырдтæ.	Нымæцонæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Вазыгджын дзырдты арæзт æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Æрдз æмæ адæймаг Нæ бæстæйы æппæты фыццаг фæдзæхст бынат – Баргузинаг (Баргузинский заповедник). Æрдз хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Баргузинаг фæдзæхст	Текст аив кæсын, йæ проблемæ йын бæрæг кæнын. Доклад презентациимæ цæттæ кæнын. Æмбисæндтæй пайда кæнын. Схемæтæм гæсгæ дзырдбæстытæ аразын.

		бынат»*	
		«Нымæцонты тыххæй»*	
23.	Нымæцонты арæзт.	Нымæцонты арæзт: хуымæтæг, вазыгджын, амад. Нымæцон иу -ы растфыссынад.	Нымæцонты арæзт, стæй нымæцон иу -ы растфыссынад зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Ирон нымæдзы хуызтæ. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты нысаниуæг. Дзырды фонетикон æвзæрст. Дзырды æвзæрст йæ арæзтмæ гæсгæ.	Тексты нымæцонтæ агурын; бæрæг сын кæнын сæ хуыз æмæ арæзт. Дзырд йæ арæзтмæ гæсгæ, стæй фонетикон æгъдауæй æвзарын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Æрдз нæ алыварс Национ парк «Алани». Æрдз хъахъхъæныны мадзæлттæ. Килиманджаро - Африкайы бæрзонддæр хох. «Национ парк «Алани»»* «Килиманджаро»*	Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Текст хи ныхæстæй дзырын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын. Нымæцонтæй пайда кæнын.
24.	Контролон куыст		
25.	Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты тасындзæг.	Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты тасындзæг.	Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæ тасындзæг кæнын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Нымæцонты арæзт: хуымæтæг, вазыгджын, амад. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад.	Рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Æрдз нæ алыварс Дон – царды æмбис. Доны сыгъдæгдзинад хъахъхъæныны ахадындзинад. «Дон – царды хос»*	Нымæцонтæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Математикон терминтæй пайда кæнын. Текст аив кæсын, сæргонд ын дæттын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын.

		«Цад æмæ денджыз» (Журнал «Ногдзау»-æй) «Дзирасгæ» (Малити Г.)	
26.	Дихон нымæц онтæ.	Дихон нымæцонтæ: сæ арæзт æмæ тасындзæг.	Дихон нымæцонты нысаниуæг зонын. Цифрæтæ дихон нымæцонтау фыссын, тасындзæг сæ кæнын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Нымæцонты нысаниуæг æмæ арæзт. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты тасындзæг. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад.	Нымæцонæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Æрдз æмæ адæймаг Цуанæтты æгъдæуттæ. Цæрæгойтæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. Дзæуджыхъæуы Хетæгкаты Къ. номыл культурæ æмæ фæлладуадзыны парк. «Цуанæтты æгъдæуттæй», «Цуанæтты æвзæджы тыххæй» (Хъесаты В.) «Дзæуджыхъæуы парк» *	Текстæн фарстон хъуыдыйæдтæй пълан фыссын, хи ныхæстæй йæ дзурын, сæргонд ын дæттын. Сырх чиныджы ахадындзинад æмбарын кæнын. Текст уырыссаг æвзагæй иронмæ тæлмац кæнын. Дихон нымæцонтимæ дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ аразын.
27.	Мурон нымæц онтæ.	Мурон нымæцонтæ: сæ арæзт æмæ тасындзæг. Нымæцонны морфологион æвзæрст.	Мурон нымæцонты арæзт æмæ тасындзæг зонын. Нымæцон морфологион æгъдауæй æвзарын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Нымæцон куыд ныхасы хай. Сæ дих сæ нысаниуæг æмæ арæзтмæ гæсгæ.	Нымæцонæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты нымæцонтæ агурын, бæрæг сын кæнын сæ хуыз сæ нысаниуæг æмæ арæзтмæ гæсгæ, тасындзæг сæ кæнын. Нымæцонтæ дзырдтæй фыссын.

		<p><i>Ныхасы рæзт</i></p> <p>Æрдз – нæ алыварс.</p> <p>Ирыстоны хæдтæ, бæлæстæ. Сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. Дунейы диссæгтæ.</p> <p>«Ирыстоны хæдтæ»*</p> <p>«Александриаг (Фаросаг) маяк»*</p> <p>Сиукъаты Никъала. «Мæй æмæ Хур»</p>	<p>Текст аив кæсын, хи ныхæстæй йæ дзурын, сæргонд ын дæттын.</p> <p>Æмбисæндтæй пайда кæнын.</p> <p>Хъæд хъахъхъæныны проблемаæмæ гæсгæ плакат ныв кæнын.</p>
Номивæг (9 сах.)			
28.	<p>Номивд жыты нысаниу æг æмæ сæ сæйраг граммат икон æууæлт æ. Номивд жыты дих сæ нысаниу æгмæ гæсгæ.</p>	<p>Номивджыты нысаниуæг æмæ сæ сæйраг грамматикон æууæлтæ. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ.</p>	<p>Номивджыты нысаниуæг, сæ сæйраг грамматикон æууæлтææмæ сæ дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ зонын.</p>
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Номивджыты нысаниуæг, цæсгæмтæ. Цæсгомон номивджыты тасындзæг. Нымæцонты хуыз сæ нысаниуæг æмæ арæзмæ гæсгæ. Вазыгджын дзырдтæ, сæрмагонд номдартæ æмæ номдарты бирæон нымæцы растфыссынад.</p>	<p>Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Тексты агурын: номивджытæ; дзырдтæ æмæ дзырdbæстытæ схематæм гæсгæ; орфограммæтæ.</p> <p>Вазыгджын дзырдтæ, сæрмагонд номдартæ æмæ номдарты бирæон нымæцы растфыссынад æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæзт</i></p> <p>Зæхх – нæ цæрæн</p> <p>Ирыстоны горæттæ æмæ хъæуты нæмтты равзæрд (Беслæн, Олгинскæ, Бæтæхъо).</p> <p>«Ирыстоны хъæуты нæмттæ» (Журнал «Ногдзау»-æй)</p> <p>«Мæ хъæу» (Балаты А.)</p>	<p>Текст аив кæсын, сæргонд ын дæттын.</p> <p>Грамматикон хъазты архайын - «Базон хъæуты нæмттæ».</p>
29.	Цæсгом он	Цæсгомон номивджытæ иронау æмæ дыгурунау.	Цæсгомон номивджытæ иронау æмæ дыгурунау; цæсгомон

	номивджытæ.	Цæсгомон номивджыты дыууæ хуызы: æххæст æмæ цыбыр; сæ тасындзæг; цыбыр формæты растфыссынад. Ироны ныхасы этикеты домæнтæ: номивджытæ ды æмæ сымах -æй пайда кæнын.	номивджыты дыууæ хуызы: æххæст æмæ цыбыр; сæ тасындзæг; цыбыр формæты растфыссынад зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Цæсгомон номивджыты нысаниуæг. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Хъуыдыйады уæнгтæ хицæн кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Адæймаг æмæ цæрæгой. Адæймаджы ахаст цæрæгойтæм. «Хорз у бæх» (Айларты Ч.) «Бæх – скифæгтææмæ сæрмæтæгтæм» (Журнал «Ногдзау»-æй) «Мæ бæх» (Цæрукъаты А.) «Ирон ныхасы этикеты æгъдæуттæ»*	Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстæн фарстон хъуыдыйæдтæй пълан фыссын, хи ныхæстæй йæ дзурын. Ныхасы ситуацитæм гæсгæ фæрстытæ дæттын, тæлмац сæ кæнын уырыссаг æмæ фæсарæйнаг æвзæгтæм. Сочинени фыссын бæлвырд темæмæ гæсгæ: «Мæ уарзон цæрæгой». Ирон ныхасы этикеты домæнтæ: номивджытæ ды æмæ сымах -æй пайда кæнын, барын сæ уырыссаг æмæ фæсарæйнаг æвзæгты домæнтимæ.
30.	Здæхгæ номивджытæ.	Здæхгæ номивджытæ иронау æмæ дыгуронау, сæ тасындзæг.	Здæхгæ номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгуронау, стæй сæ тасындзæг зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Сидæн; æрхæцæн нысæнттæ сидæнимæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Æрхæцæн нысæнттæ сидæнимæамбарын кæнын. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i>	Текст рольтæм гæсгæ кæсын, йæ темæ йын бæрæг кæнын.

		<p>Цæрагойты дуне</p> <p>Сæ ахадындынад æмæ хъахъхъæныны мадзæлттæ.</p> <p>«Хæхты фидауц»*</p> <p>«Дæбидыр æмæ саг» (Байаты Г.)</p> <p>«Тулдз æмæ хъæз» (Эзоп)</p>	<p>Текстмæ гæсгæ фæрстытæ фыссын, уыдонмæ гæсгæ диалог аразын.</p> <p>Текст ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнын. Здæхгæ номивджытæй пайда кæнын.</p>
31.	Амонæн номивджытæ.	Амонæн номивджытæ иронау æмæ дыгуронау, сæ тасындзæг, æмæ растфыссынад.	Амонæн номивджытæ иронау æмæ дыгуронау, сæ тасындзæг æмæ растфыссынад зонын.
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Цæсгомон номивджыты дыууæ хуызы: æххæст æмæ цыбыр.</p>	<p>Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Мæргъты дуне</p> <p>Мæргъты дунейы цымыдисаг хабæрттæ, сæ ахадындынад æрдзы, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ.</p> <p>«Гоппойцъиу»*</p> <p>«Цъæх мæга»*</p> <p>Скъуыддзаг æмдзæвгæйæ «Æз уымæн сарæзтон хæдзар» (Хъодзаты Æ.)</p>	<p>Текстмæ гæсгæ фæрстытæ фыссын, уыдонмæ гæсгæ диалог аразын.</p> <p>Амонæн номивджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы.</p>
32.	Фарстон-ахастон номивджытæ.	Фарстон-ахастон номивджытæ иронау æмæ дыгуронау, сæ тасындзæг. Таурагъон, фарстон æмæ хъæрон интонаци.	Фарстон-ахастон номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгуронау, стæй сæ тасындзæг зонын.
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Номивæджы нысаниуæг. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Дзырды æвзæрст хæйттæм гæсгæ. Вазыгджын</p>	<p>Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Дзырд хæйттæм гæсгææвзарын.</p> <p>Вазыгджын хъуыдыйады арæст зонын.</p>

		хъуыдыйад.	
		<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Æрдз æмæ адæймаг</p> <p>Адæймаджы ахаст цæрагойтæм. Фæллой кæныныл ахуыр кæнын. Удварны миниуджытæ: хæргæнаг.</p> <p>«Æрдзы хæлæрттæ» I хай. (Чеджемты Г.)</p> <p>«Æцæг адæймаг»*</p> <p>«Хæргæнагджы æмбисонд»(Журнал «Мах дуг»-æй)</p>	<p>Текст рольтæм гæсгæ кæсын.</p> <p>Фæрстытæм гæсгæ диалог аразын.</p> <p>Фарстон-ахастон номивджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы.</p> <p>Диалог йæ райдайæнмæ гæсгæ дарддæр хæццæ кæнын.</p> <p>Хъуыдыйæдтæ интонацийы домæнтæм гæсгæ (таурагъон, фарстон, хъæрон) дзурын æмæкæсын.</p>
33.	Бæлвырд номивджытæ.	Бæлвырд номивджытæ иронау æмæ дыгурунау, сæ нысаниуæг æмæ тасындзæг.	Бæлвырд номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгурунау, стæй сæтасындзæг зонын.
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Здæхгæ, амонаен æмæ фарстон-ахастон номивджытæ.</p>	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
		<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Æрдз æмæ адæймаг</p> <p>Адæймаджы ахаст цæрагойтæм.</p> <p>«Æрдзы хæлæрттæ». II хай (Чеджемты Г.)</p>	<p>Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын.</p> <p>Текстмæ гæсгæ фæрстытæ фыссын, уыдонмæ гæсгæ диалог аразын.</p> <p>Тексты хъуыдымæ гæсгææмбисонд æвзарын. Бæлвырд номивджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы.</p> <p>Сканворд æххæст кæнын.</p>
34.	Æбæлвырд номивджытæ.	Æбæлвырд номивджытæ иронау æмæ дыгурунау, сæ нысаниуæг, тасындзæг æмæ растфыссынад.	Æбæлвырд номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгурунау, стæй сæтасындзæг æмæ растфыссынад зонын.
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ.</p>	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.

		Здæхгæ, амонæн фарстон-ахастонамæ бæлвырд номивджытæ.Вазыгджын дзырдтæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	Вазыгджын дзырдты арæзт бæрæг кæнын. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Мæргъты дуне Мæргъты дунейы цымыдисаг хабæрттæ, сæ ахадындзинад æрдзы, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Къуырмагарк»* «Поликсен»*	Текст аив кæсын, хи ныхæстæй дзурын. Æбæлвырд номивджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Текст ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнын. Цыбыр дзырдбыд райхалын.
35.	Æппæрцæг номивджытæ.	Æппæрцæг номивджытæ иронау æмæ дыгуронау, сæ нысаниуæг, тасындзæг æмæ растфыссынад. Номивæджы морфологион æвзæрст.	Æппæрцæг номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгуронау, стæй сæ тасындзæг æмæ растфыссынад зонын. Номивæг морфологионагъдауæй æвзарын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Номивджыты нысаниуæг æмæ сæ сæйраг грамматикон æууæлтæ. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ; сæ растфыссынад. Орфограммæ: мырты æмхуызонад.	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ контролон фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты дзырдбæстытæ агурын схемæтæм гæсгæ. Орфограммæ - мырты æмхуызонад æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Мæргъты дуне Мæргъты дунейы цымыдисаг хабæрттæ. «Халон» (Журнал «Ногдзау»-æй)	Текст аив кæсын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæ фыссын, уыдонмæ гæсгæ диалог аразын. Æппæрцæг номивджытæй пайда кæнын дзургææмæ фысгæ ныхасы. Цардыуаджы ныхæстæ зонын æмæ сæ пайда кæнын.
36	Контролон куыст		
Мивдисæг (11 сах.)			
37.	Хуымæтæг	Хуымæтæг æмæ	Хуымæтæг æмæ вазыгджын

	æмæ вазыгджын мивдисдж ытæ.	вазыгджын мивдисджыты арæзт. Вазыгджын мивдисджыты растфыссынад.	мивдисджыты арæзт, стæй вазыгджын мивдисджыты растфыссынад зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисæджы нысаниуæг, йæ афонтæ, нымæцтæ, цæсгæмттæ æмæ синтаксисон функци. Мивдисæг уын -ы ифтындзæг. Орфограммæтæ: мырты æмхуызонад; вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Мивдисæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Мивдисæг уын ифтындзæг кæнын. Æмбарын кæнын орфограммæтæ: мырты æмхуызонад; вазыгджын дзырдты растфыссынад.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Зайæгойты дуне Хъæд æмæ зайæгойты ахадындзинад, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Саугъæд» (Хъайтыхъты А.) «Гæдыбæлас» (Журнал «Ногдзау»-æй)	Текст рольтæм гæсгæ кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæй дзургæ æмæ фысгæ нихасы пайда кæнын. Тексты темæмæ гæсгæ энциклопедийæ пайда кæнын.
38.	Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджы тæ.	Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт. Вазыгджын мивдисджыты растфыссынад.	Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт, стæй вазыгджын мивдисджыты растфыссынад зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисæджы нысаниуæг, йæ афонтæ, нымæцтæ, цæсгæмттæ æмæ синтаксисон функци. Вазыгджын дзырдты арæзт. Орфограммæтæ: вазыгджын мивдисджытæ æмæ номдарты бирæон нымæцы растфыссынад; мырты æмхуызонад; дæргъвæтин æмхæлæсонтæ. Хъуыдыйад синтаксисон	Тексты агурын мивдисджытæ, къордтыл (хуымæтæг, вазыгджын) сæ дих кæнын. Вазыгджын дзырдты арæзт бæрæг кæнын. Æмбарын кæнын орфограммæтæ: вазыгджын мивдисджытæ, стæй номдарты бирæон нымæцы растфыссынад; мырты æмхуызонад; дæргъвæтин æмхæлæсонтæ. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.

		æвзæрст.	
		<p><i>Ныхасы рæзт</i></p> <p>Зайæгойты дуне</p> <p>Хъæд æмæ зайæгойты ахадындзинад, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ.</p> <p>«Кæркмисындзæг», «Хъæды фидыц», «Хуырхæг», «Цай æмæ Китай»*</p>	<p>Текст аив кæсын, йæсæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын, хи ныхæстæй йæ дзурын.</p> <p>Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуæппытæ фыссын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Доклад презентациимæ цæттæ кæнын.</p>
39.	Мивдисæджы æбæлвырд формæ.	<p>Мивдисæджы æбæлвырд формæйы арæзт: фæсæфтуантæ –æн æмæ –ын-имæ. Мивдисæджы æбæлвырд формæ фæсæфтуан –ын-имæ, йæ тасындзæг æмæ ивынад нымæцтæм гæсгæ.</p>	<p>Мивдисæджы æбæлвырд формæйы арæзт фæсæфтуантæ –æн æмæ –ын-имæ; мивдисæджы æбæлвырд формæ фæсæфтуан –ын-имæ, йæ тасындзæг æмæ ивынад нымæцтæм гæсгæ зонын.</p> <p>Мивдисджыты бындуртæй фæсæфтуанты руаджы æбæлвырд формæ аразын.</p>
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Вазыгджын дзырдты арæзт. Орфограммæтæ: вазыгджын дзырдты растфыссынад; мырты æмхуызонад.</p>	<p>Мивдисæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуæпп дæттын.</p> <p>Æмбарын кæнын орфограммæтæ: вазыгджын дзырдты растфыссынад; мырты æмхуызонад.</p> <p>Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы.</p>
		<p><i>Ныхасы рæзт</i></p> <p>8-æм марты – Сылгоймæгты æппæтдунеон бон</p> <p>Ныхасы культурæйы домæнтæ. Бæрæгбоны арфæтæ. Ирыстоны зындгонд сылгоймæгтæ.</p> <p>«Бæсты фидауц - сылгоймаг» (Цæгæраты М.)</p> <p>«Бæрæгбоны арфæтæ»*</p>	<p>Текст аив кæсын, йæ темæ æмæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнын.</p> <p>Диалог рольтæм гæсгæ кæсын.</p> <p>Æмбисæндты хъуыды æмбарын кæнын. Мивдисæджы æбæлвырд формæйæ пайда кæнын дзургææмæ фысгæ ныхасы (арфæтæ; сочинени «Мæ мад»).</p>

40	Мивдисджыты разæфтуант æ.	Мивдисджыты разæфтуанты нысаниуджытæ. Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæа-, ра-, ба-, æрба-, ны- хъæлæсон æ-йæрайдайгæ мивдисджытимæ.	Мивдисджыты разæфтуанты нысаниуджытæ, стæй мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ зонин.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисæджы æбæлвырд формæ. Дзырdbаст, сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ. Фразеологион дзырdbæстытæ. Орфограммæтæ: номдартæ бираон нымæцы æмæ вазыгджын дзырдты растфыссынад; мырты æмхуызонад.	Дзырdbæстыты сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ иртасын. Мивдисджытæм фæрстытæ дæттын. Орфограммæтæ æмбарын кæнын: номдарты растфыссынад бираон нымæцы; вазыгджын дзырдты растфыссынад; мырты æмхуызонад.
		<i>Ныхасы рæст</i> Мад - арфæйаг ном Ирыстоны зындгонд сылгоймагтæ – Задæлескы Нана. Ныййарæг мадæн аргъ æмæ кад кæнын. «Хъахъхъæнæм ныййарæджы!» (Тыджыты Ю.) «Задæлескы Нана»* «Рагуалдзæг» (Плиты Х.)	Къæлæтты ист мивдисджытææмбæлгæ формæты æвæрын, афтæмæй текст аив кæсын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæ фыссын æмæ сын дзуапп дæттын. Фразеологион дзырdbæстыты нысаниуджытææмбарын кæнын. Хъуыдыйæдтæтекстмæ гæсгææххæст кæнын. Дзырdbæстытæ аразын.
41.	Мивдисджыты разæфтуант æ.	Мивдисджыты разæфтуанты нысаниуджытæ. Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæа-, ра-, ба-, æрба-, ны-, раздæр сæ райдайæны хъæлæсон мыр кæмæн уыди, ахæм	Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ (орфограммæтæ) æмбарын кæнын.

		<p>мивдисджытимæ.Дзырдтæ исын, ивазын, ивæзын-ы растфыссынад разæфтуантимæ а-, ра-, ба-, æрба-. Разæфтуан ны-йы растфыссынад</p>	
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Мивдисæджы цæсгæмттæ, нымæцтæ æмæ афонтæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ.</p>	<p>Мивдисæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Мивдисджытæм фæрстытæ дæттын; бæрæг сын кæнын сæ нымæц, цæсгом, афон; сæ арæзтмæ гæсгæ сæ къордтыл дих кæнын.</p> <p>Мивдисджыты растфыссынадæй цы орфограммæтæ сахуыр кодтой, уыдон æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Дунейы диссæгтæ</p> <p>Дунейы зындгонддæр фонтантæ. Сæ истори æмæ ахадындзинад.</p> <p>«Фонтантæ»*</p>	<p>Текст аив кæсын, хи хъуыдытæ дзурын.</p> <p>Схемæтæм гæсгæ дзырдбæстытæ аразын.</p> <p>Проектон куысты архайын - «Дзæуджыхъæуы фонтантæ».</p>
42.	Мивдисджыты разæфтуантæ.	<p>Мивдисджыты разæфтуантæ. Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ æр-, с-, фæ-.</p>	<p>Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ æр-, с-, фæ-зонын.</p>
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Мивдисджыты разæфтуантæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Контекстуалон синонимтæ.</p>	<p>Тексты мивдисджытæ агурын, сæ арæзт сын бæрæг кæнын, фæрстытæ сæм дæттын.</p> <p>Мивдисджытæм разæфтуантææфтауын, сæ растфыссынад сын æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Зайæгойты дуне</p> <p>Хъæд æмæ зайæгойты ахадындзинад, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ.</p>	<p>Текст аив кæсын, хи ныхæстæй йæ дзурын, сæргонд ын дæттын.</p> <p>Текстмæгæсгæ фæрстытæ фыссын æмæ уыдонмæ гæсгæ диалог аразын.</p>

		«Нæ хъæумæ хæстæг ...» (Дзасохты М.) «Дзындзалæг»* «Диссаджы бæлас» (Журнал «Ногдзау»-æй)	Мивдисджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Хъуыддаджы гæххæттытæ (хъусынгæнинаг, курдиат, бадзырд.а.д.) фыссын. Дзырдтæм контекстуалон синонимтæ агурын.
43.	Контролон куыст		
44.	Мивдисæджы хуызтæ (æххæст /æнæххæст).	Мивдисæджы дыууæ хуызы: æххæст /æнæххæст; æххæст хуызы арæзт.	Мивдисæджы дыууæ хуызы: æххæст/æнæххæст; æххæст хуызы арæзт зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ, сæ растфыссынад разæфтуантимæ.	Бæрæг кæнын мивдисджыты хуыз, афон, цæсгом, нымæц; æмбарын сын кæнын сæ растфыссынад разæфтуантимæ. Тексты мивдисджытæ агурын, бæрæг сын кæнын сæ хуыз (æххæст /æнæххæст), стæй сæрастфыссынад.
		<i>Ныхасы рæст</i> Æрдз – нæ алыварс Адаймаджы ахаст æрдзмæ. «Æрдзон къуым» (Баситы М.) «Маргъы кадаг» (Мыртазты Б.)	Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын. Тексттæ сæ арæзтмæ гæсгæ (цы? цавæр? / кæм? цы?) кæрæдзиимæ барын.
45.	Мивдисæджы здæхæнтæ.	Мивдисæджы здæхæнтæ: æргомон, бадзырдон, фæдзæхстон, бæллиццаг.	Мивдисæджы здæхæнтæ зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисæджы ифтындзæг. Мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ.	Мивдисджытæ ифтындзæг кæнын. Бæрæг кæнын мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимææмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны цæугæдæттæ. Цæугæдæтты	Дзырдтæм синонимтæ агурын. Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын.

		<p>сыгъдæгдзинад хъахъхъæныны мадзæлттæ. Хорздзинад нæ сæфы.</p> <p>«Терк»*</p> <p>«Мæлдзыг æмæ бæлон» (Эзоп)</p>	
46.	Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.	Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.	Мивдисæджы нысаниуæг фæдзæхстон здæхæны зонын, ифтындзæг æй кæнын.
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ.</p>	Бæрæг кæнын мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæамбарын кæнын.
		<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Ирыстоны цæугæдæттæ.</p> <p>Ирыстоны цæугæдæттæ. Æрæф. Цæугæдæтты сыгъдæгдзинад хъахъхъæныны мадзæлттæ.Этикетон диалоджы домæнтæ.</p> <p>Мамсыраты Дæбе. «Æрæфы былтыл»</p> <p>Ситохаты Саламджери, Бырнацты Барон, Хæмыцаты Юри. Цыппаррæнхъонтæ</p>	<p>Дзырбæстытæ аразын.</p> <p>Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын.</p> <p>Тексты хуыз (æрфыст (описание), таурæгъ (повествование), тæрхон (рассуждение) бæрæг кæнын.</p> <p>Цыбыр радзырд фыссын бæлвырд темæмæ гæсгæ (цæугæдоны тыххæй).</p> <p>Этикетон диалоджы домæнтææххæсткæнын, афтæмæй нихасы ситуациы архайын. Хъуыдыйæдтæ ирон æвзагæй уырыссаг æмæ фæсарæйнаг æвзагтæм тæлмац кæнын.</p>
47.	Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.	<p>Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.</p> <p>Мивдисæджы морфологион æвзæрст.</p>	<p>Мивдисæджы нысаниуæг фæдзæхстон здæхæны зонын, ифтындзæг æй кæнын.</p> <p>Мивдисæг морфологион æвзæрст кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæц, афонтæ, сæ тасындзæг фæдзæхстон</p>	<p>Мивдисæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ контролон фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Бæрæг кæнын мивдисджыты</p>

		здæхæны, сæ растфыссынад разæфтуантимæ. Вазыгджын дзырдтæ.	цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ. Вазыгджын дзырдты арæзт æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Афæдзы афонтæ. Уалдзæг. Æрдзы рæсугъддзинадæн аргъ кæнын. Плиты Харитон «Ард» Калоты Петр. «Уалдзæджы фидыц» Баситы Мысост. «Дидинаг сабимæ ысхудти»	Урочы эпиграфмæ гæсгæ сочинени-миниатюрæ фыссын. Текст аив кæсын, авторы æнкъарæнтыл дзурын. Мивдисджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ нихасы.
Афæдзы дæргъы рацыд æрмæг фæлхат кæнын (4 сах.)			
48.	Лексикæ æмæ фразеологи.	Лексикæ æмæ фразеологи.	Иронæвзаджы лексикæйы дих, стæй фразеологион дзырдбæстыты нысаниуæг æмæ арæзт зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырды лексикон нысаниуæг. Ирон æвзаджы лексикæйы дих. Фразеологион дзырдбæстытæ. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад.	Иронæвзаджы лексикææмæ фразеологийæ рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты агурын дзырдты алы къордтæ: синонимтæ, неологизмтæ, диалектизмтæ æ.а.д. Фразеологион дзырдбæстытæм синонимтæ æвзарын. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын.Дзырдбæстытæ уырыссаг æвзагæй иронмæ тæлмац кæнын.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Ирон æвзаджы бон. Ирон æвзаджы бæрæгбоны ахадындзинад. Ахуыргæнæгæн кад кæнын. Гасанты Валери. «Мысинаг	Текст аив кæсын, сæргонд ын дæттын, йæ темæ æмæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнын, пълан ын фыссын. Дзырдты лексикон нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Схемæтæм гæсгæ дзырдбæстытæ аразын.

		ном» (Баситы Чабæхан)	
49.	Дзырдарæзт. Номдар. Миного н.	Дзырдарæзты мадзæлттæ. Номдар. Миногон.	Ирон æвзаджы дзырдарæзт, стæй номдар æмæ миногоны дзырдарæзты мадзæлттæ зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырдарæзты сæйраг æмбарынадтæ. Номдартæ æмæ минонгонты дзырдарæзт, сæ морфологион æвзæрст. Орфограммæтæ: вазыгджын дзырдтæ, стæй минонгонты растфыссынад разæфтуантимæ. Дзырдарæзтон æмæ морфемон æвзæрст.	Ирон æвзаджы дзырдарæзт, стæй номдар æмæ миногонаы рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Дæнцæгтæм гæсгæ номдар æмæ миногоны дзырдарæзты мадзæлттыл дзурын. Вазыгджын дзырдтæ æмæ минонгонты растфыссынад разæфтуантимæ æмбарын кæнын. Дзырдарæзтон æмæ морфемон æвзæрст кæнын. Тексты схемæтæм гæсгæ дзырдтæ агурын. Номдар æмæ миногонморфологион æгъдауæй æвзарын. Æмбарын кæнын вазыгджын дзырдтæ, стæй минонгонты растфыссынад разæфтуантимæ.
		<i>Ныхасы рæст</i> Фыдыбæстæйы Стыр хæст. Не 'мзæххон хъæбатыртæ – Бирæгъты фондз æфсымæры, Дзотты Лазæр. «Зынгхуыст хæстонтæ»* «Æнæмæлгæ ном»* «Цыртыл фыст» (Пухаты А.)	Тексты темæ æмæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнын, пылан ын фыссын, хи ныхæстæй йæ дзурын. Доклад презентациимæцæттæ кæнын.
50.	Нымæцо н. Номивæ г. Мивдис æг.	Нымæцон. Номивæг. Мивдисæг.	Нымæцон, номивæг æмæ мивдисæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Нымæцонты дих сæ нысаниуæг æмæ арæзтмæ	Контролон хæслæвæрдтæ (тестытæм гæсгæ)æххæст кæнын.

		гæсгæ, сæ тасындзæг. Ирон нымады хуызтæ: дæсгæйттæ æмæ ссæдзгæйттæй. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Мивдисæджы цæсгæмттæ, нымæцтæ æмæ афонтæ; æбæлвырд формæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын, æххæст æмæ æнаæххæст мивдисджытæ. Нымæцонтæ, номивджытæ æмæ мивдисджыты растфыссынад, сæ морфологион æвзæрст.	
		<i>Ныхасы рæст</i> Уæлахизы бон. Фыдыбæстæйы Стыр хæсты уæлахизы ахадьндзинад. Не 'мзæххон хъæбатыртæ – Плиты Иссæ. «Хъæбатыр Иссæ»*	Текст аив кæсын, фæрстытæн дзуапп дæттын. Текст йæ райдайæнмæ гæсгæ кæронмæ хæццæ кæнын.
51.	Контролон куыст		

Сæйраг домæнтæ 6-æм къласы скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- 6-æм къласы ирон æвзаджы грамматикæйæ цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
- ирон æвзаджы лексикæйы дих: æппæтадæмон дзырдтæ, бындурон ирон дзырдтæ æмæ æндæр æвзæгтæй æрбайсгæ дзырдтæ æ. æнд;
- дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ;
- номдартæ æмæ миногонты дзырдарæзт;
- вазыгджын дзырдтæ æмæ цыбыргонд вазыгджын дзырдты растфыссынад;
- ирон нымады хуызтæ;

- нымæцонты дих сæ арæзтмæ æмæ сæ нысаниуæгмæ гæсгæ, сæ тасындзæг;
- номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ æмæ сæ амындмæ гæсгæ, сæ тасындзæг;
- хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт;
- мивдисæджы æбæлвырд формæ;
- мивдисæджы разæфтуантæ;
- мивдисджыты здæхæнтæ (иумæйаг æмбарынад); фæдзæхстон здæхæн;
- ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу грамматикон хицæндзинæдтæ;
- рацыд ныхасы хæйтты растфыссынад;
- ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

- дзырдтæ æмæ фразеологизмты алы хуызтæй пайда кæнынмæ;
- дзырдты орфограммæтæ агурын æмæ æмбарын кæнынмæ;
- цы орфограммæтæ сахуыр кодтой, уыдон зæрдыл даргæйæ, æнæ рæдыдæй дзырдутон æмæ контролон диктанттæ, сочиненитæ æмæ изложенитæ фыссынмæ;
- текстæй (ныхасæй) хатдзæгтæ кæнынмæ;
- вазыгджын æмæ цыбыргонд вазыгджын дзырдтæ аразынмæ;
- дзырдтæ фонетикон, морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнынмæ;
- рацыд ныхасы хæйттæ морфологион æвзæрст кæнынмæ;
- ирон нымады хуызтæй пайда кæнынмæ;
- нымæцонтæ æмæ номивджытæ тасындзæг кæнынмæ;
- мивдисджытæ фæдзæхстон здæхæны ифтындзæг кæнынмæ;
- мивдисæджы нырыккон афоны формæйæ ивгъуыд æмæ суинаг афонты бæсты пайда кæнынмæ;
- рацыд ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ бæрæг кæнынмæ;
- дзырdbæстытæ, хъуыдыйæдтæ, тексттæ аразынмæ;
- диалоджы архайынмæ;
- текст йæ райдайæнмæ гæсгæ кæронмæ хæццæ кæнынмæ;
- текстæн йæ темæ æмæ йæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнынмæ;
- тексты аивадон-нывгæнæн мадзæлттæ агурынмæ æмæ сæ пайда кæнынмæ;
- текст абзацтыл дих кæнынмæ;
- текстæн пълан аразынмæ;
- текст хи ныхæстæй дзурынмæ;

- докладтæ, рефераттæ æмæ цыбыр хъусынгæнинагтæ цæттæ кæнынмæ;
- цыбыр тексттæ ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнынмæ;
- алыхуызон грамматикон хъæзтыты архайынмæ;
- æрхæцæн нысæнттæ раст æвæрынмæ æмæ сæ æмбарын кæнынмæ;
- дзырдцæттæй пайда кæнынмæ.

